

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Маркулинця Андрія Андрійовича «Цивільно-правове регулювання електронної комерції в Україні та світі» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

17 грудня 2024 року

1. Виконання освітньо-наукової програми

Здобувач ступеня доктора філософії, аспірант 4 року денної форми навчання (надалі – Аспірант/Здобувач) Маркулинець Андрій Андрійович у повному обсязі виконав індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури ДВНЗ «Ужгородський національний університет», що повністю відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеню доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Здобувач Маркулинець Андрій Андрійович в процесі виконання освітньо-наукової програми здобув глибокі ґрунтовні знання за фахом, в повній мірі опанував чітко окреслений програмою обсяг загальнонаукових навичок та компетентностей, необхідних для реалізації послідовного обґрунтованого наукового дослідження, а також пов'язаних із формуванням у Здобувача загальнонаукового світогляду та дотриманням норм професійної етики.

Здобувач в повному обсязі оволодів комплексом необхідних дослідницьких умінь та навичок, зокрема тих, які стосуються планування та формування дизайну дослідження, організації послідовності його виконання та безпосереднього проведення етапів у відповідності до попередньо сформульованих мети та завдання, застосування комплексу методів та технологій, в тому числі і комп'ютерно-інформаційних, необхідних для отримання, структурування, аналітичного опрацювання та синтезу даних, перевірки достовірно отриманих результатів, їх систематизації та категоризації.

Здобувач в повній мірі оволодів необхідними мовними компетентностями для повного розуміння та глибокого якісно-кількісного аналізу іноземних джерел наукової літератури з подальшою формалізацією отриманих даних.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми)

Індивідуальний план наукової роботи Здобувача Маркулинця Андрія Андрійовича затверджений рішенням вченої ради юридичного факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (протокол № 2 від 26.10.2021 року).

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» Литвин Степан Йосипович.

Термін виконання роботи: 2021-2024 роки.

Здобувач Маркулинець Андрій Андрійович послідовно виконав усі розділи затвердженого індивідуального плану наукової роботи у чітко встановлені терміни, що було підтверджено результатами обговорення відповідних проміжних, піврічних та річних звітів на засіданнях кафедри та Вченої ради юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дослідження проведені Здобувачем у чітко визначені терміни згідно затвердженого плану та графіку, в повному обсязі і у відповідності до основних стандартів та норм із застосуванням сучасних комп'ютерно-інформаційних підходів для статистичного аналізу даних.

3. Актуальність теми дослідження

В час, коли Інтернет та цифрові технології пронизують майже всі сфери життєдіяльності суспільства, сфера комерційних відносин виходить на якісно новий рівень. Рівень, коли традиційні аспекти купівлі та продажу товарів, постачання послуг модифікуються до угод «за декілька хвилин». Таким чином, ми можемо з впевненістю говорити про глобальну цифровізацію та діджиталізацію сфери електронної комерції.

Разом із тим, повсюдність Інтернету, масове впровадження штучного інтелекту у комерційні процеси, інструментів віртуальної та доповненої реальності ставить на порядок денний вирішення надзвичайного важливого та актуального питання – врегулювання відносин, які складаються у сфері електронної комерції, адаптації законодавства до прогресивної зарубіжної практики та забезпечення високого рівня захисту персональних даних, політики кібербезпеки та платіжних операцій.

Таким чином, наведені вище положення констатують актуальність та наукову обґрунтованість дослідження проблематики цивільно-правового регулювання електронної комерції в Україні та світі, що має вагоме значення як для теоретичної, так і для практичної юриспруденції.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація відповідає плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Актуальні проблеми законодавства України в контексті розвитку європейського приватного права», номер державної реєстрації 0115U003901 (дисертант був виконавцем окремих фрагментів програми).

5. Формулювання наукового завдання (проблеми), нове розв'язання якого отримано в дисертації: дослідити сутність комерції, її основні функції та зв'язок з електронною комерцією; проаналізувати структурні елементи комерції та обумовити їх взаємозв'язок з електронною комерцією; окреслити специфічні аспекти та функціональні відмінності між поняттями: «електронний бізнес», «електронна комерція» та «електронна торгівля»; проаналізувати підходи до розуміння електронної комерції; встановити сутність електронної комерції; дослідити історичні етапи формування та розвитку концепції електронної комерції; проаналізувати міжнародні стандарти захисту прав учасників електронної комерції; розкрити особливості національно-правового регулювання відносин у сфері електронної комерції; окреслити альтернативні правові механізми вирішення спорів, що виникають у сфері електронної комерції; дослідити судову практику у сфері електронної комерції; проаналізувати специфіку правового регулювання електронної комерції в умовах

надзвичайного правового режиму; визначити особливості функціонування електронної комерції в умовах воєнного стану.

6. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна в межах дисертації визначається тим, що в ній:

вперше:

- сформульовано авторський підхід щодо диференціації підходів, які склалися у вітчизняній та міжнародній правовій доктрині стосовно визначення терміну «електронна комерція», а саме: базова електронна комерція; інтегрована електронна комерція; глобальна електронна комерція;

- представлено авторське визначення поняття електронної комерції як форми підприємницької діяльності, яка передбачає здійснення комерційних операцій за допомогою інформаційно-телекомунікаційних засобів, охоплюючи широкий спектр процесів, зокрема укладання та виконання договорів купівлі-продажу товарів і послуг, обробку платежів, логістику, маркетинг та рекламу, а також управління валютними і митними операціями під час міжнародних транзакцій, що дозволяє підвищувати ефективність бізнесу і знижувати витрати завдяки автоматизації процесів, оптимізації управління ресурсами, швидкого обміну інформацією, зниження транзакційних витрат та спрощення комунікації між учасниками ринку;

- запропоновано, з огляду на постійну тенденцію щодо поширення застосування практики здійснення донатів, внести зміни до Цивільного кодексу України, врегулювавши таким чином правовий статус донату або віднісши його до інституту пожертви як її окремого підвиду;

- впроваджено нову концепцію у системі моделей електронної комерції – Штучний інтелект до глобального споживача (AI2Global Subject);

удосконалено:

- правову природу інституту «комерції» та проаналізовано її ключові складові елементи у взаємовідношенні з інститутом електронної комерції;

- хронологічні рамки становлення та розвитку сфери електронної комерції як глобальної економічної інституції: I етап – утвердження основ електронної комерції (1960-1990 рр.); II етап – період інтенсивного розвитку

(2000-ні роки); III етап – інтеграція соціальних та технологічних інновацій (2010-ті роки); IV етап – сучасні тенденції та виклики (2020-ті роки);

- специфічні аспекти та функціональні відмінності між термінами: «електронний бізнес», «електронна комерція» та «електронна торгівля»;

- поділ міжнародних стандартів у сфері електронної комерції на: «міжнародні нормативні інструменти» (загальні міжнародні нормативні інструменти, спеціальні міжнародні нормативні інструменти) та «міжнародні організаційно-правові інструменти» (універсальні організаційно-правові інструменти, регіональні організаційно-правові інструменти);

- компаративістику національно-правових підходів щодо електронної комерції крізь призму структурних елементів цивільно-правових відносин, а саме із врахуванням суб'єкту, об'єкту та змісту правовідносин;

- наукову сферу об'єкту електронної комерції;

- підхід до розширення частини 1 статті 205 Цивільного кодексу України, яку пропонується викласти в наступній редакції: «Правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом. Електронна форма правочину вважається рівнозначною письмовій формі, якщо вона відповідає вимогам кваліфікованого електронного підпису, що засвідчує особу, яка вчиняє правочин»;

- диференціацію особливих правових режимів на три основні категорії: правовий режим надзвичайного стану, правовий режим воєнного стану, правовий режим кризового стану;

набули подальшого розвитку:

- пропозиції щодо необхідності суттєвого розширення та деталізації принципів Закону України «Про захист персональних даних»;

- дослідження альтернативних правових механізмів вирішення спорів у сфері електронної комерції;

- проблематика електронних правочинів, пов'язаних з укладенням та виконанням угод в електронному середовищі, а також забезпеченням юридичної визначеності та безпеки онлайн операцій.

7. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, викладені в дисертації Маркулинця Андрія Андрійовича, є достовірними та обґрунтованими, що забезпечується достатньою кількістю опублікованих праць та високим науково-методичним рівнем досліджень з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, а саме: діалектичного, історико-правового, аналізу, синтезу, порівняльно-правового, прогностичного та статистичного методів.

Дослідження побудовано правильно з методичної точки зору. Слід відмітити чіткість і деталізацію викладення та обґрунтування мети і задач дослідження. Висновки є повністю логічними та відповідають поставленим задачам, а також повною мірою відображають результати дослідження.

8. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичне значення одержаних результатів розкривається через вирішення комплексного завдання цивільно-правового регулювання електронної комерції в Україні та світі, розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правового забезпечення сфери електронних комерційних правоможливостей із врахуванням сучасних економічних, технологічних та міжнародно-правових викликів

Практичне значення проведеного дослідження полягає у розробці чітких рекомендацій до удосконалення вітчизняної правової бази, а саме: Цивільного кодексу України та Закону України «Про захист персональних даних».

Викладені у дисертації пропозиції та висновки можуть бути використані:

- у науковій роботі – під час дослідження концептуальних засад нормативно-правового регулювання електронної комерції, проведення порівняльно-аналітичних досліджень правових моделей та механізмів, впровадження пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства в сфері електронної комерції;

- у навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних комплексів, робочих програм, підручників та посібників (чи їх окремих розділів)

із цивільного права та процесу, а також під час викладання навчальних дисциплін: «Цивільне право. Загальна частина», «Цивільне право. Особлива частина», «Порівняльний цивільний процес», «Зобов'язальне право», «Право інтелектуальної власності», «Доктрина цивільно-процесуального права» тощо;

- *правотворчій діяльності* – сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані під час розробки нормативно-правових актів, котрі регламентуватимуть особливості правового регулювання електронної комерції в Україні.

9. Оцінка мови та стилю

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

10. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації

Дисертація Маркулинця А.А. «Цивільно-правове регулювання електронної комерції в Україні та світі» є завершеним і самостійним науковим дослідженням, результати якого мають цінність і наукове значення для подальших досліджень особливостей нормативно-правового регулювання інституту електронної комерції в Україні та зарубіжних країнах. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що поділяються на сім підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 327 сторінок, з них основного тексту – 263 сторінки. Список використаних джерел становить 382 найменувань.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту

Дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 08 галузі знань «Право» за спеціальністю 081 «Право».

12. Зауваження та рекомендації

В ході написання дисертаційної роботи Здобувачем були враховано абсолютно усі зауваження та рекомендації надані науково-педагогічними

працівниками кафедри цивільного права і процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет» в процесі попередніх обговорень роботи під час проміжних, піврічних та річних звітів Здобувача на засіданнях кафедри. Відмічені зауваження та побажання носять суто рекомендаційно-консультативний характер і в жодній мірі не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а також не зменшують рівнів її наукової новизни та практичної значимості, і відтак не є перешкодою для її подання в разову спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

13. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Наказом Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами та доповненнями)

Дисертаційна робота Маркулинця Андрія Андрійовича на тему: «Цивільно-правове регулювання електронної комерції в Україні та світі» повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами та доповненнями).

14. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні наукові результати дисертаційної роботи висвітлені у публікаціях та розкривають її основний зміст. Основні положення дисертації, які є особистим доробком автора, викладено у 20 наукових працях, з яких: 4 статті – у наукових фахових виданнях України та 16 праць апробаційного характеру.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Маркулинець А.А. Сучасні правові підходи до тлумачення терміну «електронна комерція»: міжнародний та національний вимір. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 298-306.

Ключові слова: електронна комерція, правове регулювання, захист прав, інформаційні технології, інформаційно-телекомунікаційні мережі, глобалізація, цифровізація.

DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.47>

2. Маркулинець А.А. До питання щодо періодизації розвитку та становлення інституту електронної комерції. *Наукові перспективи*. 2024. № 9 (51). С. 973-983.

Ключові слова: електронна комерція, періодизація електронної комерції, моделі електронної комерції, електронна торгівля, електронний бізнес, цифровізація, глобалізація, інформаційно-комунікаційні технології, соціальна комерція, мобільна комерція, штучний інтелект, блокчейн.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-973-983](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-973-983)

3. Маркулинець А.А. Цивільно-правове регулювання соціальної комерції в епоху цифрової економіки: взаємодія користувачів та брендів у межах електронної комерції. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 10 (38). С. 238-249.

Ключові слова: соціальна комерція, електронна комерція, цифрова економіка, мобільна комерція, електронна торгівля, електронний бізнес, захист прав споживачів, цифровізація, глобалізація, інформаційно-комунікаційні технології, штучний інтелект.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10\(38\)-238-249](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-10(38)-238-249)

4. Маркулинець А.А. Еволюція та загальна характеристика моделей електронної комерції: цивільно-правовий аспект традиційних та інноваційних форм. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2024. № 10 (28). С. 404-416.

Ключові слова: комерція, електронна комерція, моделі електронної комерції, національно-правові стандарти, міжнародно-правові стандарти, цифрова економіка, електронна торгівля, електронний бізнес, захист прав споживачів, цифровізація, глобалізація, інформаційно-комунікаційні технології, штучний інтелект, блокчейн.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10\(28\)-404-416](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10(28)-404-416)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Маркулинець А.А., Продан В.І. Конституційно-правове регулювання віртуалізації підприємницької діяльності: *матеріали 75-ї підсум. наук. конф. професорсько-викладацького складу юридичного факультету Ужгородського національного університету*, 24-28 лют. 2021 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. С. 107-111.

6. Маркулинець А.А. Специфіка міжнародно-правового регулювання інноваційної діяльності: досвід ЄС та країн-членів ЄС. *Перспективи республіканізму в Україні та політико-правові трансформації*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф, 23 лип. 2021 р. Київ: КНУБА, ВГО «Асоціація українських правників», «Видавництво Людмила», 2021. С. 101-107.

7. Маркулинець А.А. Спірні питання електронної комерції. *Закарпатські правові читання. Розвиток правової системи та європейська інтеграція України*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. Т.2, 22-28 трав. 2021 р. Ужгород: «РІК-У», 2021. С. 138-142.

8. Маркулинець А.А. Джерела правового регулювання у сфері електронної комерції. *Роль періодичних юридичних видань у формуванні правової держави: зарубіжний досвід та Україна*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовт. 2021 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. С. 108-114.

9. Маркулинець А.А. Поняття електронного бізнесу в цивільно-правовій сфері. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність*: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В.П. Маслова, 4 лют. 2022 р. Харків: «Право», 2022. С. 448-451.

10. Маркулинець А.А. Ведення бізнесу в умовах війни: нові виклики та реалії. *Закарпатські правові читання. Трансформація національних правових систем країн Центральної та Східної Європи в умовах сучасних викликів*: матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф., 28-29 квіт. 2022 р. Ужгород: «Гельветика», 2022. С. 270-272.

11. Маркулинець А.А. Цивільно-правове регулювання донату: сучасна практика та тенденції до застосування. *Конституційно-правові механізми реалізації та захисту прав людини і громадянина в умовах війни: світовий досвід та Україна*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26 трав. 2022 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022. С. 361-364.

12. Маркулинець А.А. Правові підходи до електронної комерції в рамках Директиви 2000/31/ЄС. *Виконання конституційних обов'язків в умовах війни: сучасна українська практика та міжнародний досвід*: матеріали Міжнар. прав. шк., 14 бер. 2023 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023. С. 32-37.

13. Маркулинець А.А. До питання про сутність та значення торгівлі як однієї з функціональних рис електронної комерції. *Право на достовірну інформацію, інформаційна безпека в умовах війни*: матеріали Міжнар. прав. шк., 31 бер. 2023 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023. С. 43-48.

14. Маркулинець А.А. Вплив Світової організації торгівлі на правове регулювання електронної комерції: виклики та перспективи. *Діяльність органів публічної влади України в умовах війни: пошуки оптимальних моделей*: матеріали Міжнар. прав. шк., 11 трав. 2023 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023. С. 30-35.

15. Маркулинець А.А. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ): основа сучасного міжнародного правового регулювання торгівлі та її вплив на розвиток електронної комерції. *Міжнародний фактор перемоги України над московією: правові, інституційні, матеріально-технічні складові*: матеріали Міжнар. прав. шк., 2 чер. 2023 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023. С. 27-31.

16. Маркулинець А.А. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року: загальний стандарт для формування правових основ від права на зайнятість до електронної комерції. *Реалізація конституційного права на свободу пересування в умовах війни: правові стандарти та практичні*

можливості: матеріали Міжнар. прав. шк., 24 лют. 2023 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023. С. 26-30.

17. Маркулинець А.А. До питання щодо змістовного та функціонального наповнення категорії «комерція»: огляд наукових концепцій. *Роль військових адвокатів у захисті прав громадян в умовах воєнного стану: досвід України*: матеріали Міжнар. прав. шк., 28 бер. 2024 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024. С. 41-44.

18. Маркулинець А.А. Правова природа електронного підпису та його значення в цивільно-правових відносинах. *Закарпатські правові читання. Сталій розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти*: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 квіт. 2024 р. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 418-421.

19. Маркулинець А.А. Сучасні тренди та перспективи розвитку електронної комерції. *Особливості здобуття освітнього ступеня магістра в умовах війни: досвід України*: матеріали Міжнар. прав. шк., 27 вер. 2024 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024. С. 32-42.

20. Маркулинець А.А. Теоретичні та практичні підходи до визначення об'єктів електронної комерції. *Функціонування інституту власності в умовах війни: міжнародний досвід та українські реалії*: матеріали Міжнар. прав. шк., 31 жовт. 2024 р. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024. С. 70-75.

15. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Перевірка дисертаційної роботи проводилася сертифікованою програмою StrikePlagiarism. У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Виявлені за допомогою програми StrikePlagiarism текстові співпадіння (цитування) мають посилання на відповідні першоджерела, внесені до списку використаної літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату. Подані до захисту наукові матеріали є власним напрацюванням Здобувача, текст дисертації є оригінальним. Робота визнається самостійною та рекомендується бути допущеною до захисту.

Положення дисертації апробовано на міжкафедральному засіданні кафедри конституційного права та порівняльного правознавства та кафедри цивільного права та процесу (протокол № 1 від 17.12.2024 р.). За результатами засідання ухвалено затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації та рекомендувати до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційну роботу Маркулинця Андрія Андрійовича на тему: «Цивільно-правове регулювання електронної комерції в Україні та світі» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

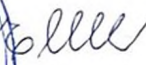
Головуючий на засіданні
д.ю.н., професор, професор кафедри
конституційного права
та порівняльного правознавства
юридичного факультету
ДВНЗ «УжНУ»

Ігор ПИРОГА

Підпис д.ю.н., проф. І.С. Пироги
засвідчую
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

26.12.2024

Олена МЕЛЬНИК